

aldus genoemd omdat Locus de technische term is voor ieder onderdeel der Dogmatiek, en elk dictaat zulk een Locus bevat; het geheel biedt ons een complete verzameling van de onderscheidene Loci, waarin, en voor deze volledigheid mogen wij zeer dankbaar zijn, geen enkel stukje van de Dogmatiek ontbreekt.

Deze Loci zijn reeds in een tweeden druk verschenen. Toen ik in het jaar 1905 student werd aan de Vrije Universiteit, was er geen enkel exemplaar meer te verkrijgen, en het is te verstaan, dat naar een herdruk verlangend werd uitgezien. Want wel hadden wij in Bavincks meesterwerk een nog niet overtroffen handboek, maar de theologische ontwikkeling eischerde niet minder de bestudeering van Kuypers gedachten, en uit dezen eisch werd de begeerte naar een nieuwe uitgave geboren. De onder ons bekende uitgever J. H. Kok te Kampen heeft, en wij blijven hem voor dezen dienst, dien hij velen bewees, ten zeerste dankbaar, deze begeerte vervuld en in de jaren 1910, 1911 den tweeden druk van de College-Dictaten uitgegeven. In die tweede uitgave schreef Kuypers het volgende ter inleiding:

L. S.,

De Heer J. H. Kok, Uitgever te Kampen, door Heeren Studenten en door enkele Predikanten aangezocht om een nieuwen druk van deze college-Dictaten ter perse te leggen, wilde hiertoe niet overgaan, zonder mij in deze uitgave te kennen. Bezwaren tegen dezen herdruk kan ik niet wel hebben. Nu deze college-dictaten reeds in honderden exemplaren door het land verspreid zijn, is het van genoegzame bekendheid, dat lang niet alle dictaten van gelijke waardij zijn, dat er enkele zeer goede zich bij bevinden, andere van twijfelachtig gehalte, en ook enkele van inferieure kwaliteit. Het is niet zoo gemakkelijk, hetgeen op een college gesproken wordt, in enkele regels onder het hooren op te teekenen en thuis nader uit te werken. Maar al te vaak toch gebeurt het, dat juist die deelen van het college, waardoor men het sterkst wordt aangegrepen, het houden van aantekening doen vergeten. Niemand zal dan ook deze dictaten beschouwen als een woordelijke weergeving van wat ik sprak. Een woordelijke opteekening zou den omvang stellig tot het dubbele doen uitdijen. En evenmin kan ik voor alles wat in deze dictaten werd afgedrukt, instaan, als gaf het in alles mijn gevoelen weer. Ik heb er lof voor, inzover ik de studenten bewonder, die er dit nog van gemaakt hebben, maar had ik ze zelf kunnen uitgeven, ze zouden uiteraard heel anders ter perse zijn gegaan. Onder dit voorbehoud echter kan ik tegen deze uitgave geen overwegende bedenking hebben. Niet tegen den eersten druk en minder nog tegen dezen tweeden druk. Nog altoos blijft het mijn hope, dat ik, zoo God mij het leven spaart, zelf mijn Dogmatiek zal kunnen uitgeven. Maar in de eerste jaren komt hier stellig nog niets van. En inmiddels behelpe men zich met deze dictaten.

's-Gravenhage, Jan. 1910.

KUYPER.

Zoo oordeelde Kuypers zelf over deze, weer niet in den handel gebrachte, uitgave.

En daaruit verklaart het zich, dat hij in den nieuwen druk zelf niets wilde veranderen.

Van den uitgever kwam tot mij het verzoek, — het was nog in mijn studententijd, — om mij met de verzorging van deze tweede uitgave, met de correctie der drukproeven enz. te belasten, en deze arbeid, dien ik met blijdschap op mij nam en die mij de gelegenheid bood deze dictaten „door te kruipen“, bracht mij als vanzelf met den „grooten leermeester“ in aanraking. Verschillende gedeelten, welke niet duidelijk waren, drongen mij er toe zijn nadere toelichting te vragen; ik stuitte meer dan eens op „bewijsplaatsen“, welke nauwkeurig geëxegeseerd als zoodanig niet konden dienen; ik ontmoette ook wel beweringen, waarmee andere uittalingen in zijn uitgegeven werken niet geheel in overeenstemming waren, en ik achtte het noodzakelijk al deze dingen Dr Kuypers voor te leggen en hem te verzoeken zelf deze plooien glad te strijken. Maar hij bleef, hoe welwillend hij mij ook tegemoet kwam, zonder eenige concessie staan op het standpunt, dat hij in zijn Voorwoord had uiteengezet. Hij kon niet instaan voor wat de studenten hadden opgeteekend; deze dictaten kwamen voor hun rekening; ik moest de uitgave maar onveranderd laten, want ieder „bevoegd lezer“ zou zeker, indien hij onjuistheden aantrof, deze niet op zijn rekening schuiven. En zoo onderging de tweede druk, op een paar ondergeschikte bijzonderheden na, geen materiële verandering; wat den vorm der uitgave betreft moesten wel eenige wijzigingen worden aangebracht, terwijl de bestaande inhoudsopgave, welke tot dien tijd alleen afzonderlijk te verkrijgen was, in de uitgave werd opgenomen.

Wie deze Loci, die in den tweeden druk in vijf kloeke deelen verschenen, bestudeert, komt al heel spoedig onder den diepen indruk van de „geweldigheid“ van Kuypers dogmatisch inzicht en van het magistrale van zijn doceerave.

„Want inzonderheid“, zoo schreef Ds T. Ferwerda eens, „de uren dogmatiek behoorden, uit een oogpunt van universitair onderwijs, tot het allerbeste. Wie zulks begeert, kan zich daarvan ook nu nog zelf overtuigen als hij de Loci opslaat. Kuypers zelf gaf ons steeds den raad als remedie tegen eenzijdigheid, naast de zijne, ook een andere

dogmatiek te bestudeeren. Wij volgden veelal dit advies en maakten vooral van Bavincks boek toen dit uitkwam, dankbaar gebruik. In later jaren heb ik wel eens een steelschen blik geworpen in een studentenbibliotheek en zag ik daar dan ook de Loci staan. Eerlijk gezegd, het uitzicht van die exemplaren behaagde mij slechts matig; ze waren te maagdelijk, te onbeduidend. En toch blijven ze de bestudeering overwaard. Wie ze met ernst doorwerkt, zal er schatten in vinden. Wie ze dicht laat doet zichzelf als wetenschappelijk theoloog tekort. Wel blijft het jammer, dat de oudere dictaathouders niet geheel voor hun taak berekend zijn geweest; zoo doende staat het bezwaar van onduidelijkheid het genieten van den inhoud in den weg. Doch wie er kennis mee wil maken, die beginne maar eens met den Locus de Providentia of met dien de Foedere en hij zal de onschatbare beteekenis van Kuypers persoon en arbeid nog veel beter leeren verstaan dan uit een woord als het hier geschrevene mogelijk is.”²⁾

Deze lofspraak is waarlijk niet overdreven.

In Kuypers Loci zijn schatten te vinden.

Schatten van dogmatische kennis en schatten aan inzicht in de Heilige Schrift.

Reeds de „eigenlijke loci“, de paragrafen, waarin ieder onderwerp in korte, duidelijke trekken omschreven en gedefinieerd, en tevens de orde van behandeling gegeven wordt, leggen door haar scherpheid en klaarheid volle beslag op onze aandacht, terwijl die aandacht zich bij het bestudeeren van de Verklaring, welke op de paragraaf volgt, steeds sterker spannt. Want dan treft telkens opnieuw, hoe Kuypers zijn Dogmatiek uit de Schrift opbouwt; hoe hij zich maar niet tevreden stelt met een reeks van teksten als bewijsplaatsen op te sommen zonder op één van die dieper in te gaan, doch de voornaamste in de oorspronkelijke taal, (zijn studenten moesten de teksten in het hebreuwsch en in het grieksch kennen), zijn leerlingen voorlegt en ze ook, al naar gelang dit noodzakelijk is, verklaart; hoe hij naar strenge lijnen, en dan altijd de theocentrische methode volgend, de dogmatische stof ontwikkelt en geen enkel plekje van dit wijde veld overslaat. En dan treft het tevens hoe hij eenerzijds zich ten nauwste

2) Nog in den band van voorheen, blz. 20, 21.

aansluit aan den arbeid der vaderen en de historiciteit van het dogma handhaaft, maar ook tegelijk, alle repristinatie vermijdende, de dogmatiek in nieuwe banen tot verdere ontplooiing brengt. Een ontwikkeling, waarbij hij den vijand, niet alleen uit oude tijden doch ook van zijn dagen, in al zijn dwalingen onderkent en tegenover die dwalingen stelt de zuivere leer naar het Woord des Heeren. Terwijl eindelijk de bestudeering van deze dictaten ook daarom zoo'n genot is, omdat zelfs in de schijnbaar dorste betoogen een warmte van hart gloeit, welke deze dogmatische verhandeling voor intellectualisme bewaart. Ge bemerkte bij Kuypers steeds weer, dat hij met de waarheid Gods te doen heeft; telkens blijft hij aanbiddend voor het mysterie staan; keer op keer waarschuwt hij zijn leerlingen voor het euvel der verstandelijkheid; in spitsvondige onderscheidingen verliest hij zich zelden, en altoos rekent hij met de praktijk der godzaligheid.

Van een kritische beschouwing wil ik mij hier onthouden.

Over menig punt zou een welgevoegelijke polemiek te voeren zijn.

Zoals de vraag of in een Dogmatiek een Locus de Magistratu, een verhandeling over de overheid, wel thuisbehoort, tot een interessant debat aanleiding geeft.

Ik wil mij beperken tot deze korte „gedachtenis“ van Kuypers college-arbeid, omdat dit artikel niet meer bedoelt dan om de belangstelling van een jongere generatie voor deze Loci levendiger te maken.

Het is jammer, dat ook reeds de tweede druk uitverkocht is.

Misschien val de uitgever van deze tweede editie in dit gedenjaar het plan op om tot een derde uitgave over te gaan.

Hij zal er allen, die nu zich voorbereiden voor het ambt, een grooten dienst mee bewijzen.

Want wat wij broodnodig hebben in deze tijden van geestelijke verwarring en indifferentisme ten opzichte van Kerk en dogma is een jonger en ook een ouder geslacht, dat in het zweet des aanschijns zich bezinnen wil op de waarheid Gods, en dat in dien moeilijken arbeid ook met eerbied luistert naar de stem van Dr A. Kuypers, die spreekt nadat hij is gestorven.

K. D.

Meditatie naar aanleiding van Dr A. Kuypers „Scolastica“.

Ongeveer een maand geleden is het, 't was 24 September 1937, dat te Berlijn de boulevard „Unter den Linden“ in feestverlichting straalde: Mussolini was op komst. In Nanking schetterde toen de luidspreker een vroolijk amerikaansch matrozenliedje over de stad, ter bewaring van het „morcel“ der burgerbevolking, die zich daarin sterkte tegen het gehuil van japansche bommen en granaten. En hier is nu Amsterdam, en daarin onze Kuypersherdenking. En boven al die plaatsen woont onze God, en onze Heere Jezus Christus, een eenig Profeet en Hoogepriester. Het is het jaar onzes Heeren 1937.

Laten we ons niet met chronologische kwesties in, dan gold die Septemberdag van daareven als de tweeduizendste verjaardag van den eersten dag, dien Caius Julius Caesar Octavianus, de latere keizer Augustus, in zijn geheel heeft meegedeeld. Hij werd immers geboren op 23 September van het jaar 63 vóór Christus. En terwijl in Italië aan dezen gedenkdag groote aandacht besteed wordt, omdat het romeinsche imperium in dezen van het bloed van 2000 ridders en 300 senatoren en talloze onbekende soldaten dronken geworden man voor de eerste maal den vergoddelijkten drager der staatsmacht ontving, daar zijn, in dezelfde periode, waarin de stichter van een nieuw romeinsch imperium de hulde van onze wederom den drager van het staatsgezag religieuze eer toebrengende oosterburen in ontvangst genomen heeft, de duizenden nederlandsche calvinisten saamgestroomd, om den man te gedenken, die zijns ondanks zich aan de „militia Christi“ heeft móeten geven, en die in zijn bekeeringsperiode uit Christus' reinigingsbloed door genade de kracht leerde vinden, om, als het moest, als Zijn „onbekende soldaat“ te sterven, althans te lijden, en anderen daarop voor te bereiden in den dienst van het „ambt aller geloovigen“.

Als het moest, — een onbekend soldaat van Hem.

Nu, het héeft niet ontmoeten. Maar de „dienst“ is er dan ook des te zwaarder door geworden.

Op zichzelf genomen, zou reeds de herinnering aan keizer Augustus' geboorte, en Mussolini's vierdag in Duitschland stof genoeg bieden voor een eenvoudig woord in dit herdenkingsnummer; het schrikbeeld van den tot god verheven keizer biedt daarvoor meer dan een genoeg associaties en parallellen, en ook aanknooppingspunten voor geloovige polemiek in dezen tijd.

Toch willen we liever rechtstreeks met hem ons bezig houden, die negentien eeuwen na Augustus werd geboren, en scherper dan vele anderen de tegenstelling tusschen den keizer van Rome en den koning van Bethleem heeft gezien en uitgewerkt in theologie, staatsleer, kunstbeschouwing

en cultuurleven. Nu in Nederland een zool niet in de breedte, dan toch in de diepte sterk uitgebouwd front aan Kuypers gedenkdag zijn aandacht wijdt, hebben wij omgezien naar één der geschriften van dezen groote onder ons, dat, al gaat het bijna schuil onder de breede schriftelijke nalatenschap van Kuypers, toch óók zijn beteekenis behoudt: ik bedoel het tweetal, dat hij onder den titel *Scolastica* en *Scolastica II* heeft gepubliceerd. Beide geven een woord ter opening van de lessen aan de Vrije Universiteit; het eerste, gedateerd 1 October 1889, behandelt blijkens den ondertitel „t'geheim van echte studie“; het andere, zonder jaartal, maar dateerende uit 1900, „het doel van echte studie“; terwijl dan het hierbij aangesneden probleem het dilemma stelt: „om het zoeken of om het vinden“? Een enkel woord naar aanleiding — meer niet — van deze geschriften moge in het jaar der Kuypersherdenking ons zelf het pad leeren overzien, dat Kuypers leerlingen vóór zich zullen moeten kiezen, willen zij geen versierders van zijn graf, doch uitvoerders van zijn testament wezen.

In de eerste plaats verdient in Kuypers „Scolastica“ onze aandacht hetgeen hij opmerkt over de plaats van den student in de samenleving. Onder verwijzing naar „den wonderbaren quartijn“ van meer dan 4000 kolom, dien in 1619 onze „polyhistor“ Alsted opdroeg aan de Staten-Generaal, citeert Dr Kuypers wat deze theoloog zoo al wist te maken van een vak, dat ge tevergeefs op de theologische series eener hedendaagsche academie zult zoeken: de *symbiotica*. Onder dezen noemer waren dan destijds te brengen: „de wetenschappen der symbiosis of samenleving“. Volgens Alsted zijn ze, naar Kuypers weergave, „drie in aantal; want er zijn drie levenskringen, die principieel met een eigen straal getrokken worden, te weten de *Oeconomica*“, de „wetenschap van het familieleven“; de *Politica*, die van het staatsleven, en tenslotte „de *Scolastica*, de wetenschap van het geleerden-leven, of wilt ge, van den kring der mannen van wetenschap“. De erkenning van dezen laatsten als afzonderlijken „levenskring“, met eigen „beginsel“, zich bewegende in een „eigen wereld“, en de daarmee corresponderende coördinatie van de „scolastica“ met „oconomica“ en „politica“ heeft voor Dr Kuypers — 't was in 1889 — veel aantlokkelijks. Hij ziet in de zóó verstandane symbiose van professoren en studenten, tezamen één *universitas docentium* en *discipulorum* vormende, een analogie met wat in Israël was, waar de mannen van studie een eigen generatie vormden, met een patriarchale verhouding als

van „vader vooraf daó litterarum, reld, het l. „En hoo hierin uig valsching ieder, „die een Philist verguisd. De laath Kuypers ui kwam de zijn eigen verscheurd Staat ste per — „Z tica opgi gracieus a kleede va insteê van

Wanneer voelt al d Kuypers, n teerd is (de maar ook, afstand lig deduceerd den, niet b zelf daaru invloed ge sted, de k heeft leere voornameli hier geopp en ethische Kuypers b moedigheic levenskrin zulks dan andere lev missen. Of noemen, a afgescheid levens- of volstaan, e cyclopaedi symbiotica wel oude, t theologia z.g natuur toegedaan spreekt va die niet m dat het w Levy-Bruh sociologis botanicus tuurwetens aanduiding van onde botanie, en vloede ons de z.g. „na name in d clopaedie tot de onz Er is nog hebben, en Kuypers zel Scolastica, verklaren uit de jar n.l. met na en dat ze v auteur aan het is juis vloed gew begrepen, sching v universitei zonderl en familie, de wetense geraakt, h Gods hebb zich hebbe qualitate e aan den sl te spreken Niet de v valsche be staan van lister“ vijanden v